

DE
AMPLIATIONIBVS
IUDICIORVM PVBLICORVM
APVD ROMANOS
ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ Ι

ORATIONI
AVSPICANDI MVNERIS
CAVSSA

A. D. xxx. IAN. CI^oIO^oCCCLXXXIII

H. L. Q. CC

HABENDAE PRAEMISIT

CHRISTIANVS DANIEL ERHARDVS

IVRISSC. D. TITVLOR. D. V. S. ET DIV. R. I. A. PROF. PVBL. ORD
DESIGN. IVDICII IN LVSAT. INF. SVPREM. ET COLLEG. I. CTOR
QVOD LIPS. EST ADSESSOR SACR. PALAT. COMES
ACADEM. ELECT. MOGVNT. SODAL

LIPSIAE
EX OFFICINA BREITKOPFIANA.

171

DE
AMPLIATIONIBVS

INDICIORVM PVBLICORVM

ABVD ROMANOS

F. H. M. E. T. P. O. N. I.

ORATIONI

AVSTRONANDI MVRERIS

CAVSSA

A. D. MDCCLXXIII

H. F. O. G.

HABENDAE PRÆMISIT

CHRISTIANVS DANIEL ERHARDVS

LEKTOR D. THEODORUS DE V. LINTZIOV. H. F. O. G. ORD.
DESIGN. IUDICIUM IN PVBLICIS SYSTEM. ET COLLEGIIS. ET
QVOD HIC EST ADRESOR SACR. PALAT. COMES
ACADEM. ELECT. MOCVNT. SODAL.

LIPSIÆ
EX OFFICINA BRESKOPFIANA

DE

AMPLIATIONIBVS
IUDICIORVM PVBLICORVM

APVD ROMANOS
ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ Ι

Quum aliquot abhinc diebus in eo, quem de ampli-
atione iudiciorum publicorum apud Romanos pro-
posuimus libello, primum quae huius instituti fuerit natu-
ra atque indoles, tum quid ea fuerit effectum, denique
quid de eius origine et fatis sit statuendum, disquirere
atque ad fidem antiquorum scriptorum exigere studueri-
mus; perorata causa nobis posset videri si non, quam
salutaris atque praestans hic mos fuerit, ostendere, et quae
huius rei causa apud veteres Romanos obtinuerint, cum
recentioribus iudiciorum criminalium legibus atque con-
suetudinibus conferre vellemus. Iam in his, quae de in-

quirendis criminibus atrocioribus et reipublicae pernicio-
sioribus a legislatore sunt statuenda, duo potissimum spe-
ctari oportet, tum ne infantes poenis immeritis subiciantur,
tum ne delicta maneant impunita. Quum autem alios
illam Charybdim vitaturos in hanc Scyllam incidisse, alios,
cum Scyllam praeternaigare vellent, Charybdim haud ef-
fugisse, experientia doceat, laude et imitatione digna
erunt omnia eiusmodi instituta, quibus hoc periculum,
nisi penitus auferri, valde tamen imminui posse videatur.
Eiusmodi autem institutis merito adnumerandam esse reo-
rum ampliacionem, qualis apud Romanos, gentem mitis-
simam eandemque iustissimam obtinuerunt, inde patet,
quod eam idcirco introductam fuisse scimus, vt et reo-
rum innocentia adhuc dubia, causa pluries perorata, ma-
gis eluceret, et hominum improborum facinora nondum
satis explorata ad liquidum perducerentur, atque ita caute-
retur, ne per nimiam iudicandi festinationem infantes poenis
immeritis subicerentur, nec sceleratorum hominum nefario
capiti parceretur. Quodsi quis forte nobis vellet obiece-
re, non conducere, vt alii populi hunc morem imitentur,
protrahi enim ampliacionibus iudicia; equidem ipsi respon-
dendum esse existimaerim, nobis cauendum esse, ne, dum
nocentissimam et turpissimam illam litium aeternitatem ex
iudicium negligentia, ignorantia et auaritia, nec raro ex le-
gum

gum obscuritate et iuris incertitudine oriundam, vel ordine iudiciorum inambus nugis et superuacaneis sollemnitatibus repleto tribuendam, e foro eliminare studemus, *festinationi*, quae, vt haud inepte Cyprianus ait, *nouerca est iustitiae*, nimium fauamus, atque eas etiam litium ambages rescindamus, quae defendendae causae, et eruendae veritatis ergo sunt insitatae. Qui vero sumtus iudiciorum et ad alendum reum necessarios, apud nos ex aerario publico haud raro sumendos, crebris ampliacionibus augeri, ideoque, easdem vitare, consultius esse dixerit, caueat, ne ipsius argumentum ad eam, quam haud iniuste veterinariam cum Sturzio dixeris iurisprudentiam, propterea referatur, quod iustitiae enssem in reos ideo ocius stringendum existimabat, vt pecuniae parceretur.

Nec ferenda est eorum iudicum detestanda leuitas atque insolentia, qui quum multis negotiis premantur, vt tempori parcatur, quam citissime cognoscendum et iudicandum putant, iustissimisque collegarum dubiis aut patronorum rationibus aures praecludunt, atque, vt Gellius Libr. XIV. cap. II. de iis refert, qui cum ipso essent in consilio: *se circumundique distrahentibus causis*, nec raro latrantibus stomachis et expectantibus domi amicis ad conuiuia ludosque vocatis, *non sedendum diutius, ac nihil*

dubium esse clamitant, atque isto nefario clamore innocentiae atque iustitiae voces turpissime opprimere non dubitant.

Jam vero eius instituti apud Romanos talis erat ratio, ut ampliata causa non esset extimescendum, ne longius iudicium protraheretur, ac necessitas rei inde inolesceret. Neque enim litigatorum a birrio, quo tempore de nouo perorare vellent, erat relictum, sed nouus a Praetore ipso dies erat dicendus, in quem ambo adesse iubeantur. Deinde, licet pluries causam fuisse ampliatam monumentorum antiquorum fide constet, nusquam tamen posteriores actiones a prioribus valde remotas causamque per longum tempus continuatam fuisse legimus. Quod quidem ne fieri posset, per eas leges cautum est, quae certum quaestionibus criminum tempus praefigerent, et quae in Codicis Theodosiani Titulo: ut in tr. annum criminis quaest. terminetur et in Codice Iustinian. repetit. praelect. L. III. ut intra certum tempus criminis quaestio terminetur, nobis sunt seruatae.

Hunc vero morem cum aliis iuris Romani institutis olim in foris Francogalliae inualuisse, ibique sub nomine amplioris cognitionis (*le plus amplement informé*) fuisse celebratum, cognouimus. Sed hic mos a primo, cui destinatus

stinatus erat; consilio ita deflexit, ut iam omnibus iustitiae aequitatisque amantibus, si modo ultra vulgus sapiant, quam maxime detestabilis videatur. Qui mos quum plurimos lateat, in quantum nobis innotuerit, lectoribus impertiemus.

Duplex scilicet ampliatio quondam erat in foris Galliae, definita atque indefinita. Ambae in eo conveniebant, ut per sententiam iudicis tam pronunciarentur, quam accusatio non esset probata, reus tamen iudici suspicionis haud plane videretur immunis. Tunc quidem de eo amplius cognoscendum esse dicere poterat iudex, certo simul tempore, intra quod hoc fieri deberet definito (*le plus amplement informé défini*). Quod si hoc tempus annum non excederet, ampliari quis poterat sine vilo honoris detrimento: si longius tempus esset definitum, tunc reus levis notae maculam contraxisse existimabatur. Iniustissimum hoc fuisse, nemo est, qui dubitet: quum enim iudex ob delicti incertitudinem poenam nec vellet, nec posset irrogare, cur moribus eundem hominem acerbissima poena affligi sinebat? Quod si videretur absurdum simul et iniustum, nonne omnis iniustitiae et insaniae modum ac vim excedebat, quum de homine, nullo definito tempore, amplius pronunciaretur? (*le plus amplement informé indéfini*). Tunc enim reus non solum
per-

perpetuo accusationis periculo per totam vitam erat subiectus: sed certissimo etiam infamiae sempiternae exitio tradebatur. Quo factum est, ut inter poenas infamantes a iureconsultis Francogallis solet referri ampliatio indefinita, id quod adhuc factum est in Pastoretii de legibus poenalibus libro, parte secunda Cap. III. Art. III. quem A. C. cIoDccLxxx. Lutet. Parisior. prodiisse scimus. Immanis vero erit hic pronunciandi mos, si eum tamquam delictum de amplius cognoscendo; absonus vero et simul iniustus, si ut poenam consideraueris. Decretum de amplius cognoscendo nullis temporis limitibus circumscriptum immane esse, quisque viderit, qui non innocentiam sed delictum esse probandum cognouerit. Delicto vero intra statum tempus non ita probato, ut nulla ad condemnandum reum dubitatio supersit, eundem absolui, iustitia postulat. Quod si magna adhuc flagitii perpetrati adsit suspicio, tunc ampliari quidem posse reum existimo, sed ita, ut, sicuti a Theodosio et Iustiniano factum est, tempus certum definiatur, quo elapso, si crimen nondum fuerit probatum, reus sit absolendus. Reo vero innocentiae probationem iniungere durissimum esse videtur, quum et innocentissimus possit premi suspicionibus ita comparatis, ut ab iis numquam possit purgari. Quoties enim innocenti nihil, nisi: *non feci* dicere, reliquum est. Peccant igitur legumlatores et iudices, qui innocentiae probationem

nem ab aliquo postulant, cum in ipsis causis civilibus, in quibus de rei familiaris emolumentis, non vero de capite eius agitur, adfirmanti, non neganti incumbere probationem subinde repetant atque inculcent. Sin vero tanquam poenam consideraveris illum indefinitum ampliandi modum, duo locum habere possunt: aut enim reus per eam sententiam criminis convictus declaratur, tunc vero non ampliandus, sed puniendus erit, aut eum fontem esse adhuc dubium est, et tunc ampliari quidem poterat, ut causa magis cognosceretur; sed cur iudex, qui eum condemnare non ausus est, per sententiam ampliationis indefinitae cum infamia perpetua coniunctam poenam, quae homini non omni honesti sensu carente durior morte et sempiterno carcere videbitur, in eum statuit, qui innocens esse possit? Cum Servano *) igitur et Pastoreto ll. hunc ritum merito proscribendum fuisse, iure mihi contendere videor.

Quum vero iudiciorum criminalium apud Francogallos tanta esset prauitas, ut eorum emendatio atque conuersio ab omnibus erectioris indolis hominibus, qui iura humanitatis cara habent, auidissime expeteretur: Francogalli, alio sibi modo consulere existimantes, in contrari-

*) *Gedanken über einige Punkte der französischen Gesetze, von Servan, aus dem Franz, Bern 1782.*

trarium vitium incurrerunt. Nam Anglomania correpti iudicium iuratorum (*iury*) introducendum omnibusque aliis modis inquirendi in facinorosos multo antefendum esse, statuerunt. Qui quidem Britanorum iudicia publica habendi modus quamuis multa in se habeat praecleara et libertati ciuium salutaria, multis tamen simul vitiis seate mihi videtur. Vtrum vero nonnulla in Francogallorum nouis legibus melius constituta, an vero sine discrimine recepta fuerint, quum non satis compertum habeamus, quaecunque ad nostrum institutum ex istis legibus fortassis pertineant, altero huius dissertationis Epimetro suppleri conabimur. Vt vero isti celebratissimo iuratorum iudicio multa inesse videmus, quae, insontes condemnationis iniustae periculo exponunt, sceleratissimis hominibus promeritam apertissimorum scelerum poenam effigiendi occasionem largiuntur, ita hoc praecipue inter vitia apertissima eius instituti pertinere videtur, quia iuratis, quoties ipsis de re non satis constat, ampliare non est permillum. Scimus enim finita quaestione iuratos re aperta statim sententiam modo consueto dicere; dissentientes vero in consilium mitti, ibique solitario loco inclusos cibo potuque priuatos teneri, donec inter ipsos de communi sententia, omnes enim consentiant necessè est, conuenisset; iisdem non nisi duobus formulis vti esse permillum:

enim altero iudicio iterum iuratis incerta causa visa fuerit? Nonne eodem vitio laboratura foret secunda ista iuratorum decisio, quo prima necessario laborare debebat? Deinde de si libertati civium per istud institutum debet prospici, quod pares a paribus iudicantur, sane huic libertati non admodum prospectum fuit, quum isti pares decidere non possint, vtrum causa satis clara et explorata, an vero amplius indaganda esse videatur, sed haec omnia iudicis arbitrio sint relictæ. Quum autem verosimile sit, iuratos incertos magis ad absoluendum, quam ad condemnandum fore proclives nec, si fontem fuisse absolutum clarissime pateat, ulteriori cognitioni locus sit, innumeros eosque periculosissimos flagitiosos promeritis poenis effugere videmus. Non mirum igitur est abundare Britanniam latronibus, furibus aliisque hominibus vitae et fortunis civium periculosis, quum quotidie pessimi homines ob leuissimam causam absoluantur, ideoque spes effugiendi poenam ad perpetranda scelera gravissima alios adliciat. Laudandum igitur multas ob causas videtur hoc Anglorum institutum celebratissimum, verum et reprehendendum est ob allatam, et alias causas, quas non vidisse Lolmium *) aliosque rerum Britannicarum praeco-

*) *De Lolme constitution de l'Angleterre ou état du gouvernement Anglois comparé avec la forme republicaine et avec les autres Monarchies de l'Europe.* Tom. I. c. XI. XII. à Londres c1070cclxxxv.

nes eo magis miror, quo mihi haec vitia grauiora et apertiora esse videntur. Quae enim de libertate ciuium, cui isto iudicandi modo optime esset consultum, hic adferunt, ea me ad adfertiendum huius moris studiosis et caecis admiratoribus non possunt adducere. Quamuis enim ita de iudiciis, quae de criminibus habentur, sentiam, vt ea tunc tantum bene constituta esse credam, quum reus omnia, quae sui causa fiunt, ad normam legum naturae humanae adcommodatarum fieri, nec ab vllius arbitrio vel cupiditate pendere, viderit; tamen idem ego contendo, iis omnibus libertatem ciuium non sartam tectamque conseruari posse, nisi praeterea, ne innocentes immeritas poenas luant, etiam hoc efficiatur, ne scelerati facile poenam effugiant. Quid enim iuuat, me non iniusto principis aut iudicis arbitrio posse opprimi, cum omnibus poenis atque suppliciis non effectum sit, ne vita opesque a perditissimorum hominum arbitrio quotidie pendeant?

Mirandum igitur, complures homines sapientes, quum de iudiciorum criminalium apud liberas gentes ratione instituenda cogitarent, sibi istum morem ab Alfredo Anglorum rege institutum tamquam summum mentis humanae in eo genere artificium cogitasse, et ad imitandum proposuisse; cum tamen rationi iudiciorum Romanorum

B 3

publi-

publicorum multo plura inessent, quibus libertati civium, sine securitatis publicae iactura consuleretur. Quam quidem sententiam nostram ampliandi ritus, qualis apud Romanos esset receptus, luculentissimo modo confirmat. Quodsi isti homines hodierna Germanorum instituta magis curarent, in Saxonia nostra potissimum exemplum eius iudiciorum de criminibus habendorum modi inuenire potuissent, quo et arbitrium iudicis arctissimis pariter atque iustissimis finibus circumscriptum et securitati publicae optime prospectum esse experientia edocti sumus. Sed quae de legibus consuetudinibusque ampliationis caussa in Germania, potissimum vero in Saxonia obtineant, quando alia scribendi occasio nobis suppeditabitur, explanare studebimus.

Quum in calce huius scriptiois nonnihil spatii superfit, nonnulla quae ad primam huius argumenti tractationem nuperrime emissam, addere adhuc atque emendare visum est.

Ad pag. XXXIV.

Lacedaemonios globulis albis et nigris, his condemnandi, illis absoluedi signis in vnam pyxidem immittendis, vfos, et cum vtrique munero essent pares, absolutum

tum fuisse reum, tradit Pollux lib. VIII. cap. cxxiii. et Meursius in Areopago Cap. VIII. apud Gronou. in Thesaur. Antiquitat. Graecar. Tomo V. Cum igitur tertio signo, nempe Ampliationis plane carerent Graeci; nec, hunc morem apud eos viguisse, vllus scriptor probus nobis tradiderit, ampliatione in iudiciis Romanis vtitatae originem a Graecis non fuisse repetitam pro certo et explorato habendum esse arbitramur. Neque audiendus est Polletus, qui in histor. fori Roman. Libr. IV. Cap. xv. Areopagitas in iudicio alicuius mulieris veneficii reae 'amplius' pronunciaisse dicit. Etenim ex Ammiani Marcellini Libr. XXIX. cap. II. pag. cccclvi. Edition, August. Gulielm. Ernestii, vbi haec causa enarratur, videmus, consilium, ad quod ea causa esset delata, eam diffidisse. Areopagitas autem, qui anno centesimo ream cum accusatore iterum adesse iuberent, nullo modo, amplius cognoscendum esse, pronunciaisse, cum potius ita, vt non amplius possset cognosci, respondissent, quod quidem iudicium magis speciem ludi, quam sententiae praese ferre, ideoque moris eius apud Graecos recepti nullum praebere exemplum existimamus. En locum ipsum: *Apud Proconsulem Asiae Dolabelam Smyrnaea materfamilias filium proprium et maritum venenis necasse confessa, quod filium ex priore marito ab eis occisum comperisset, et comperendinata, cum consilium,*

non

ad

ad quod ea res ex more delata est; anceps, quid inter vltionem et scelus statui debeat, haestaret, ad Areopagitas missa est Athenienses iudices tristiores: quorum aequitas Deorum quoque iurgia dicitur disiunxisse. Hi causa cognita centesimo post anno cum accusatore mulierem adesse iusserunt, ne aut absoluerent veneficam, aut vltrix necessitatum puniretur.

Ad paginam XXXV.

Diximus, Io. Aug Ernestium primo docuisse, legem Aciliam Seruilia fuisse antiquiorem. Sed in eo nos errasse vidimus demum, posteaquam Antonium Augustinum de legibus in Graeuii Thesauro Antiquitatt. Romanor. Tom. II. p. cxcxxxiii euolueramus. Nam hic idem iam ante Ernestium vidit. Licet enim A. Augustinus falso contendat lege Acilia comperendinationem et ampliacionem fuisse sublatam, cum primum lex Glauicia Seruilia illam in crimine repetundarum introduxerit, tamen idem hoc adiungit, legem Aciliam a C. Seruilio Glauicia fuisse abrogatam, ita vt pateat, illam pro antiquiori ab eo fuisse habitam. Quamvis igitur Ernestius vberius et rectius hunc locum exposuerit, tamen huic, vt nos cum Garatonio ad Ciceron. in Verr. Libr. I. cap. ix. pag. cxcviii Tomi II. Edit. Neopolitan. opinati sumus, hanc de legis Aciliae aetate sententiam non

non deberi, re adcuratius explorata intelleximus. Sed dubitauerim quin Ernestius Anton. Augustinum hic consulerit, id quod, nisi ex eius de hoc silentio, tamen inde colligere licet, quia in Indice legum pagina quarta nullum se scriptorem vidisse, ait, qui certum legi Aciliae annum attribueret, quamquam Antonius Augustinus l. l. eam A. V. DCXXXVIII. Manio Acilio Glabrione et M. Catone COSS. latam fuisse, diserte perhibet.

Sed subsistendum est hic, quo gratissimi pectoris pietatisque sensibus locum faciamus. Scilicet placuit SERENISSIMO PRINCIPI ELECTORI SAXONIAE FRIDERICO AVGVSTO Patriae Patri Indulgentissimo EIVSQUE AMICIS rerum Saxonicarum moderatotibus sapientissimis, Viris Summis, Professionem TITVLOR. DE VERBOR. SIGNIF. ET DIVERS. REGVL. IVR. ANTIQV. Publicam Ordinariam fidei meae concedere. Quod quidem munus, siue eius grauitatem et amplitudinem in se, siue auctam mihi ita de Republica atque hac Academia bene merendi opportunitatem, siue denique modum quo id imperitum est, spectem; id longe mihi iucundissimum atque honorificentissimum esse debere, quis non intelligat? Eius igitur adeundi causa, quum in more positum sit, vt oratio habeatur, qua non modo tanti be-

C

neficii

neficii se, qui tale munus capeffere velint, pie memores
proberent, verum etiam aliquid Commilitonum Ornatissimo-
rum caussa adferant, quod muneris noui rationibus re-
spondeat; sequar hunc morem eo lubentius, quo im-
pensius cupio, sensa reuerentiae atque pietatis declarare,
et vota ardentissima pro SERENISSIMO PRINCIPE ELE-
CTORE et VNIVERSA DOMO AVGVSTA suscipere.
Id quod facturus sum oratione *de vitiis quibusdam, in
ratione docendi et discendi iurisprudentiam in academiis
obuiis*, quae a me a. d. xxx. Ian. in auditorio I. Ctorum
habebitur. Ad quam beneuole audiendam, vt VOS, RE-
CTOR ACADEMIAE MAGNIFICE, COMITES ILLV-
STRISSIMI, DOCTORES et PROFESSORES CELEBER-
RIMI, CLARISSIMI, VOS denique COMMILITONES
OPTIMI, frequentes conuenire, et hanc sollempnitatem il-
lustriorem reddere velitis, ita Vos rogo oroque, vt me
magno beneficio a VOBIS adfectum ad omnia humani-
tatis officia praestanda vicissim paratissimum nullo non tem-
pore habituros esse spondeam. P. P. Dominica Septuag.
A. C. clō cclxxxiii.

In nupera Dissertatione haec adhuc corrige:

p. XXV. lin. 4. a fine *pro addece lege* addere. p. XXVI. lin. 7. a fine
p. Bouhard l. Bouchaud p. XXVII. lin. 3. ab init. *p. Cap. XIII. l. Cap.*
XVIII. p. XXX. lin. vlt. *p. nonne l. anne* p. XXXIII. lin. 4. a fine *p.*
sententiae l. sententia p. XXXV. lin. 8. a fine *p. esset l. est* p.
XXXVIII. lin. 7. a fine *p. temporis l. temporis*.

Leipzig, Diss.; 1793

ULB Halle
004 350 43X

3

f
TA-20L

nur Stk. 6. bisher vernüft

WZP

